

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку зі стертою
дизартрією

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Волошина Катерина Романівна
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Застело А.О.
Нормоконтроль __Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 32 с., 6 табл., 2 рис., 40 джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження: фонематичний слух дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці особливостей розвитку фонематичного слуху у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Методи дослідження: описовий, порівняльний.

Дизартрія – це мовленнєве порушення, яке зумовлює проблеми з фонематичними процесами. Це впливає на звуковимову дітей та якість їх мовлення. Мовлення – це засіб комунікації, який впливає на рівень соціальної адаптації дитини, тому важливо саме у дошкільному віці приділяти увагу корекції фонематичних процесів дітей з дизартрією. Пошук сучасних напрямків корекції – це одне з найголовніших завдань сучасної логопедії та спеціальної психології.

ДИЗАРТРИЯ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ФОНЕМАТИЧНІ ПРОЦЕСИ, ФОНЕМАТИЧНИЙ СЛУХ, ФОНЕМАТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ, ЗВУКОВИМОВА, ФОНЕМА

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що у наш час мовленнєві порушення у дітей виникають все частіше. Це стосується й такого порушення мовлення як дизартрія. Воно характеризується спотворенням і утрудненням вимови окремих слів або звуків. Діти з дизартрією мають фонетичні порушення, які зумовлюють проблеми з мовленням та вимовою. Діти, які мають проблеми з фонетичним слухом не в змозі визначити звуки, які неправильно звучать у їх промові. Вже з раннього віку важливо перевіряти не тільки розвиток мовлення дитини, але й розвиток її фонематичних процесів та вчасно проводити корекційну роботу. Все це зумовлює актуальність теми нашої роботи – «Розвиток фонематичного слуху дітей дошкільного віку зі стертою дизартрією».

Проблему розвитку фонематичного слуху розглядали багато зарубіжних та українських вчених. Серед них: Д. Бамбуляк, В. Горецький, Н. Жинкін, Р. Лалаєва, Р. Левіна, А. Лурія, М. Львів, А. Корнєв, Е. Кирилова, Т. Марчук, Я. Сидоренко, О. Сосновська, Ю. Рибцун, К. Ушинський, Е. Хомська, Л. Щерба. Науковці впевнені, що розвиток фонематичного слуху є дуже важливим для розвитку мовлення та особистості в цілому.

Проблему дизартрії розглядали у своїх працях такі вчені: Е. Архіпова, А. Голуб, Н. Диль-Костіна, М. Ейдінов, С. Засєдко, Е. Мастюков, К. Семенова, І. Скалій, Ю. Тубичко, Г. Чіркїна, М. Шеремет та інші. Науковці визначали особливості порушення мовлення у дітей з дизартрією та шукали шляхи його корекції.

Особливості розвитку фонематичного слуху у дітей з дизартрією розглядали такі зарубіжні та українські вчені: І. Алієва, Н. Гаврилова, В. Кисельова, О. Правдіна, Ю. Рибцун та інші. Науковці наголошують, то діти з дизартрією мають значні проблеми з розвитком фонематичного слуху і для таких дітей необхідна корекція їх фонематичних процесів.

Об'єкт дослідження: фонематичний слух дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Предмет дослідження: особливості розвитку фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці особливостей розвитку фонематичного слуху у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні характеристики фонематичних процесів дітей старшого дошкільного віку

2. Розглянути особливості розвитку фонематичного слуху у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

3. Емпірично дослідити стан фонематичних процесів у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

4. Розробити рекомендації батькам та логопедам щодо розвитку фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (метод експерименту); статистичні (кількісна і якісна обробка даних). Використані методики: «Дослідження звуковимови» (В. Коноваленко, С. Коноваленко), «Дослідження фонематичного сприйняття» (Н. Трубникова), «Дослідження фонематичного слуху» (Н. Трубникова).

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

– вчення про загальні та специфічні особливості порушеного розвитку (Л. Виготський, В. Лубовський, В. Чайко, Ж. Шиф);

– вчення про методи комплексної діагностики і корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей (І. Брушневська, Л. Волкова, А. Голуб, Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Лурія, С. Максименко, О. Мастюков, І. Скалій, В. Чайко);

– концепція про структуру мовних знань, механізми їх засвоєння та особливості оволодіння мовленнєвою діяльністю на практичному рівні в процесі нормального і порушеного онтогенезу (І. Брушневська, М. Жинкін, Р. Левіна, О. Леонт'єв, С. Максименко, Ю. Рібцун).

Структура роботи: вступ, два основних розділи, висновки, список використаної літератури, додатки.

ВИСНОВКИ

Нами були теоретично обґрунтовані та експериментально перевірені особливості розвитку фонематичного слуху у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією.

Визначивши основні характеристики фонематичних процесів дітей старшого дошкільного віку, ми дізналися, що до фонематичних процесів належать: фонематичний слух, фонематичне сприйняття (фонематичний аналіз та синтез) та фонематичне уявлення. Фонематичний слух є здатністю до слухового сприйняття мовлення та фонем. Фонематичне сприйняття являє собою процес, під час якого відбувається сприйняття окремих фонем, незалежно від позиційних призвуків. До складу фонематичного сприйняття входять: фонематичний аналіз та фонематичний синтез. Фонематичний аналіз – є процесом, під час якого відбувається виділення окремих фонем. Фонематичний синтез, в свою чергу, є процесом, який допомагає з'єднати частини в ціле. Фонематичне уявлення – це звукові образи фонем, які людина сприймала раніше і які, на даний момент, не впливають на її органи почуттів. У старшого дошкільника, якій має норму розвитку, всі ці фонематичні процеси повинні бути сформовані. Сформованість фонематичних процесів зумовлює успішну навчальну діяльність та соціальну адаптацію. Недорозвиненість фонематичних процесів призводить до проблем з мовленням.

Розглянувши особливості розвитку фонематичного слуху у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією, ми дійшли висновку, що у цих дітей відмічається недорозвиненням та порушений розвиток фонематичного слуху. Це призводить до проблем з правильною звуковимовою. Диференціація складів і фонем відбувається порушено та потребує спеціальних умов. Дошкільники зі стертою дизартрією зазнають складнощів з розрізненням близьких за звуковим складом слів. Проблеми з

фонематичним слухом зумовлені низьким рівнем розвитку слухової уваги та слухо-мовленнєвої пам'яті.

Ми емпірично дослідили стан фонематичних процесів у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією. Нами було проведено емпіричне дослідження, метою якого було емпірично дослідити стан фонематичних процесів у дітей старшого дошкільного віку з дизартрією. Базою дослідження став Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 121 «Космос». Випробувані – двадцять дітей старшого дошкільного віку, які мають стерту дизартрію. Отже, згідно з отриманими результатами, можемо зробити висновок, що серед випробуваних дітей, які мають корекційні заняття, переважає середній рівень стану звуковимови (50%), середній рівень розвитку фонематичного сприйняття (80%) та середній рівень розвитку фонематичного слуху (70%). Щодо старших дошкільників зі стертою дизартрією, які не мають корекційних занять, то в них переважає низький рівень звуковимови (60%), низький рівень розвитку фонематичного сприйняття (80%) та низький рівень фонематичного сприйняття (60%). За допомогою U-критерію Манна-Уїтні, ми перевірили чи існують статистично значимі відмінності між результатами цих груп. Показники дітей з фонематичного сприйняття та звуковимови ($=0,00$) вказують на існування статистичної значимості між результатами двох груп (показники випробуваних групи Б вищі). Щодо отриманого показника за фонетичним слухом ($=0,06$), то статистичної значимості між результатами обох груп не існує.

Були розроблені рекомендації батькам та логопедам щодо розвитку фонематичного слуху дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією. Можемо зробити висновок, що до сучасних, дієвих методів розвитку фонетичного слуху відносяться: ігри, музика, вправи, фольклор, художню літературу, ІКТ-технологію. Вони є оптимальними для дошкільного віку.